

PRÍBEHY A PRÍPADY V PRÍPRAVE PEDAGOGICKÝCH A POMÁHAJÚCICH PROFESIÍ

Lenka Sokolová – Karin Černickaja

Prípadové metódy sú vhodným nástrojom prepájania teoretických poznatkov s každodenným životom a nachádzajú svoje uplatnenie naprieč rôznymi profesiami ako nástroj rozvoja profesijných kompetencií, postojov či aplikovania vedomostí. Predstavujú určité situácie, v ktorých je prezentovaný problém, dilema, príbeh. Kontext situácie môže byť umelý alebo reálny. Študenti a študentky situáciu analyzujú, zhodnotia, individuálne, v skupinových alebo frontálnych diskusiách hľadajú možné riešenia (Sokolová, 2021).

Čo je príbeh a čo je prípad?

Prípadové štúdie alebo kazuistiky majú v psychologickej praxi aj výskume dlhú tradíciu. Ide spravidla o štruktúrované, vecne a odborne spracované prípady z rôznych oblastí praxe. Obvykle majú textovú podobu, používa sa v nich odborný jazyk a usilujú o maximálnu mieru objektivity prezentovania jednotlivých prípadov, diagnostických či intervenčných postupov. Vo vzdelávaní ich význam spočíva najmä v prepájaní teoretických a praktických poznatkov, rozvoji analytického myslenia a schopnosti vyvodzovať závery, osvojovaní si terminológie danej disciplíny a pod. Príkladom použitia prípadov vo vyučovaní psychológie pre rôzne cieľové skupiny sú tzv. **aplikované učebné scenáre alebo metóda PALS** (angl. Psychology Applied Learning Scenarios, Norton, 2010). Ide o adaptáciu metódy problémového učenia, v ktorej sa používajú hypotetické prípadové štúdie, s akými sa bežne vo svojej praxi môžu stretnúť psychológovia a psychologičky. Scenáre/prípady sú opísané takým spôsobom, aby si študenti a študentky mohli utvárať vlastný názor a aplikovať rôzne prístupy k riešeniu prípadu. Naučia sa kriticky myslieť, argumentovať na základe dôkazov a aplikovať rôzne psychologické teórie v praxi. Metódu možno zaradiť ako cvičenie v rámci prezenčnej výučby (frontálne alebo skupinovo), ako samostatnú prácu (napr. domáce zadanie), ale aj ako súčasť hodnotenia.

Podstatnou črtou PALS je, že sú nejednoznačne formulované, aby poskytli priestor hľadať riešenie problému, nie je tu teda jedna správna odpoveď. Na každý prípad možno aplikovať rôzne teórie, prístupy a riešenia, a tak si študenti a študentky uvedomia rôzne teoretické perspektívy. To im pomáha rozvíjať kritický prístup k teórii, lepšie chápať podstatu psychologického poznania a rozvíjať a precvičovať zručnosti, ako je kritické myslenie, argumentácia založená na dôkazoch a rozhodovanie.

Rozprávanie príbehov alebo storytelling patrí k tradičným formám zdieľania poznania, tradícií, hodnôt, ale aj profesijných znalostí a zručností (Sokolová, 2019). Na rozdiel od prípadových štúdií je jazyk príbehu osobný, autentický, často veľmi neformálny. Príbehy z praxe, životné príbehy rôznych osôb, ale aj literárne a filmové príbehy, či iné formy naratív vnášajú do výučby okrem objektívnych faktov aj emočné naladenie, postoje a osobnú perspektívu, práve tie niekedy môžu mať pri formovaní postojov väčší vplyv ako objektívne informácie (Moezzi et al., 2017). Emočné zaangažovanie a empatická identifikácia s postavami príbehov navyše prispieva k aktivizácii učiacich sa, vedie k rýchlejšiemu vybavovaniu informácií a stimuluje zdieľanie informácií a postojov v skupine.

Hlavným cieľom rozprávania príbehov je zdieľať vedomosti, emócie alebo postoje prostredníctvom rozprávania autentických príbehov. V psychologickom vzdelávaní môže rozprávanie príbehov pomôcť ľuďom pochopiť skutočné, autentické skúsenosti jednotlivcov v rôznych životných situáciách a cítiť sa do ich prežívania a rozhodovania. Rozprávanie príbehov môžeme využiť na rozvoj odborných zručností a kompetencií budúcich učiteľov a učiteľiek, či psychologov a psychologičiek. V prostredí základných a stredných škôl sa môžu využívať rôzne techniky rozprávania príbehov na podporu tolerancie a sociálnych zručností žiakov a žiačok (napr. na rozvoj ich akceptácie rozmanitosti v triede a/alebo na prevenciu šikanovania založeného na rozmanitosti). V tomto prípade sú techniky rozprávania príbehov založené na Allportovej koncepcii hypotézy skupinového kontaktu (Schiappa et al., 2006; Vezzali et al., 2014; Yucker, & Hurley, 1987).

Samotné rozprávanie príbehu dopĺňajú rôzne aktivity, ktoré umožňujú preniknúť hlbšie do príbehu a prepojiť ho s ďalšími témami. Tu sú niektoré príklady sprievodných aktivít:

- hľadanie metafory či názvu príbehu,
- voľné asociácie k príbehu,
- nedokončené vety zamerané na emócie, či postoje, ktoré príbeh evokuje,
- diskusia v malej skupine o prepojení príbehu s ďalšími témami či teóriami psychológie, spoločné hľadanie riešení a pod.
- zachytenie rôznych aspektov príbehu na časovej osi,
- spracovanie hlavných aspektov príbehu do podoby pojmovej mapy,
- prerozprávanie príbehu z perspektívy iného aktéra či aktérky,
- technika INSERT a iné.

2

Príbehy a prípady a nadväzujúce zadania môžu byť motivačným uvedením do témy, môžu poslúžiť ako ilustrácia prezentovanej teórie, ale možno ich využiť aj ako komplexné seminárne aktivity, domáce zadania či praktické alternatívy tradičných foriem hodnotenia, napr. v podobe tzv. open-book testu. V rámci e-learningového projektu Učiteľská akadémia UK ponúkame niekoľko príbehov a prípadov s príkladmi aktivít a zadaní, ktoré možno využiť v učiteľskej príprave aj v príprave ďalších pomáhajúcich profesií.

Literatúra:

- Moezzia, M., Janda, K. B., & Rotmann, S. (2017). Using stories, narratives, and storytelling in energy and climate change research. *Energy Research & Social Science*, 31, 1-10.
- Norton, L. (2010). Using assessment criteria as learning criteria: a case study in psychology. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 29(6), 687-702.
- Schiappa, E., Gregg, P. B., & Hewes, D. E. (2006). Can One TV Show Make a Difference? Will & Grace and the Parasocial Contact Hypothesis. *Journal of Homosexuality*, 51(4), 15-37.
- Sokolová, L. (2019). Storytelling vo výučbe psychológie pre budúcich učiteľov. *Psychológia a patopsychológia dieťaťa*, 53(1), 36-47.
- Sokolová, L. (2021). *Metódy vyučovania psychológie a predmetov osobnostného a sociálneho rozvoja 2.0*. Slovenská asociácia pre učiteľstvo psychológie.
- Vezzali, L., Stathi, S., Giovannini, D., Capozza, D., & Trifiletti, E. (2014). The greatest magic of Harry Potter: Reducing prejudice. *Journal of Applied Social Psychology*, 45(2), 105-121.
- Yucker, H. E., & Hurley, M. K. (1987). Contact with and attitudes toward persons with disabilities: The measurement of intergroup contact. *Rehabilitation Psychology*, 32(3), 145.